

25 Fevral Küveytin Milli Günüdür

Küveyt Azərbaycanın mühüm tərəfdaşdır

Küveyt xalqı bu il fevralın 25-də özünün dövlət müstəqilliyi və qurtuluş günlərini təntənə ilə qeyd edir. Bu ölkənin ərazisinin kiçik olmasına baxmayaraq, dünya iqtisadiyyatını onsuz təsəvvür etmək mümkün deyil.

Küveyt iqtisadiyyatı neftə əsaslanan zəngin iqtisadiyyatdır. Bu ölkədə fenomenal zənginliyin və yüksək həyat səviyyəsinin səbəbi neftdir. Bütün neft sənayesi dövlətə məxsusdur. Bu sahə 1961-ci ildə ölkə müstəqillik əldə etdikdən sonra ingilislərdən alınıb və indi Küveyt Dövlətinin xəzinəsindən bir damcı da neft yan keçmir.

Ölkədə dəqiq mexanizmə malik maliyyə sistemi fəaliyyət göstərir. Küveyt dinarı dünyanın ən bahalı valyutasıdır. Qeyri-neft sənayesinə həmçinin maliyyə xidmətləri daxildir. Küveyt dünyada adambaşına düşən gəlirə görə dördüncü yerdədir. Onun ümumi daxili məhsulunun həcmi isə 184,55 milyard dollar təşkil edir.

Küveyt neft hasil edən dövlətdir, onun ərazisində 100 milyard bareldən çox neft (dünya ehtiyatlarının təxminən 10 faizi) cəmləşmişdir. Ümumi daxili məhsulun təxminən 50 faizi, ixracdan gələn valyuta gəlirlərinin 92 faizi və dövlət büdcəsinin gəlirlərinin 90 faizi neft sənayesindən əldə edilir. Küveyt Neft Korporasiyası Dövlət Holdingi neft hasilatı, neft emalı, xam neft və neft məhsullarının Avropa və Asiya bazarlarına ixracı ilə məşğul olan səkkiz şirkəti birləşdirən ölkənin neft sənayesinin ən böyük müəssisəsidir.

Hələ 2022-ci ildə neftin qiymətinin qalxması ilə Küveytdə sosial-iqtisadi vəziyyət xeyli yaxşılaşıb. Gündə təxminən 2,6 milyon barel xam neft hasil edən və əsasən xam neft gəlirlərinə arxalanan Küveyt üçün neftin bahalaşması büdcə kəsirini əhəmiyyətli dərəcədə azaldıb.

Hökumət 2023-cü ilin iyul ayında 2023-2027-ci illər üçün fəaliyyət planı təklif edib. Bu plan iqtisadiyyat, sosial, əyləncə və insan resurslarının bütün sahələrini əhatə edən 107 iri layihəni özündə əks etdirir. Layihələr Küveyt dəmir yolunun tikintisi, Küveyt limanında yeni terminalın istifadəyə verilməsi, avtomobil yollarının tikintisi və təmiri, beynəlxalq səviyyəli əyləncə şəhərinin, Failaka adasının turistik məkan kimi açılması və sairə məsələləri nəzərdə tutur. Bundan əlavə, Küveytdə işgüzar fəallığın artırılması üçün tədbirlər görülür. 2023-cü ildə ölkədə fəaliyyət göstərən xarici şirkətlər üçün yerli agentin olması tələbi ləğv edilib.

Küveyt də vətəndaşların məşğulluq səviyyəsini yüksəltmək üçün xarici işçi qüvvəsinin axınını azaltmaq kimi tədbirləri gücləndirib. 2023-cü ildə ölkədə daimi yaşayan əcnəbi vətəndaşlar üçün yaşayış qaydalarının sərbəstləşdirilməsi məqsədilə bir sıra tədbirlər görülmüşdür (dövlət orqanlarında işləmək, yaşayış yeri seçimi ilə bağlı məhdudiyətlər, Küveytdən çıxmazdan əvvəl bütün hesablara və cərimələrə ödəmək zərurəti və s.).

Ölkə iqtisadiyyatında tikinti materiallarının, gübrələrin istehsalı, yeyinti sənayesi də inkişaf edir. Dəniz suyundan içməli su alınması sahəsində Küveyt lider ölkədir. Müxtəlif növ gübrələr ölkə ixracatının mühüm hissəsini təşkil edir.

Ölkədə həmçinin mirvari hasilatı da inkişaf etmişdir. Hazırda Küveyt neftlə əlaqəli olmayan digər sənaye sahələrini inkişaf etdirir. Dövlət ərazisində ehtiyatlarına görə unikal olan Böyük Burqan və Səfaniya-Xəfci neft yataqları istismar olunur.

Sənaye sahələri arasında lider mövqeləri neft emalı və neft-kimya tutur. Küveytin enerji sektoru da durmadan inkişaf edir. Ölkədə hər il 31,6 milyard kilovatsaata yaxın elektrik enerjisi istehsal olunur ki, bu da daxili istehlakı xeyli üstələyir. Tikinti, istehlak malları və gübrə istehsalı, yeyinti sənayesi inkişaf etmişdir. Dəniz suyunun saflaşdırılması üçün sənaye qurğuları fəaliyyət göstərir. Təhsilin keyfiyyətinin yaxşılaşması ilə elektronika sənayesi və başqa bu kimi yüksək texnologiyalı sənaye sahələri inkişaf etməkdədir. Ölkədə bank sektoru fəaldır, xidmət sektoru genişlənir.

Məhdud əkin sahələri (ölkə ərazisinin təxminən 1 faizi) və su ehtiyatları kənd təsərrüfatının inkişafı imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə məhdudlaşdırır. Ölkədə həmçinin heyvandarlıq və tərəvəz məhsulları yetişdirilir. Tərəvəz yetişdirmək üçün hidroponik texnologiyalardan istifadə olunur ki, bu da onların məhsuldarlığını əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Məhsulları daxili tələbatın 25 faizini ödəyən balıqçılıq və xərçəng ovu inkişaf edib.

Küveyt üçün kənd təsərrüfatının ənənəvi sahəsi olan maldarlıq yaxın vaxtlara qədər nisbətən geri qalmışdı. Əsasən dəvə və xırda mal-qara bəsləyən bədövillər üstünlük təşkil edirlər. Mal-qaranın sayı hesabı yox idi, qışa yem ehtiyatları hazırlanırdı, mal-qara ilboyu adı örüşlərdə otarılırdı. Bu şəraitdə dövlət müasir heyvandarlıq sahəsində yardımılması problemi ilə üzləşdi. Qısa müddətdə 18 heyvandarlıq təsərrüfatı yaradıldı. Hazırda mal-qaranın əsas hissəsini xırdabuynuzlu heyvanlar təşkil edir.

Ümumiyyətlə, qeyd etmək olar ki, dövlət kənd təsərrüfatının inkişafı ilə birbaşa məşğul olur. Bu, kapitalist tipli təsərrüfatların tikintisinə (ölkə miqyasında) vəsaitlərin ayrılması, avadanlıqların alınması, xarici mütəxəssislərin işə götürülməsini nəzərdə tutur. Söhbət ilk növbədə xarici təcrübəyə və yüksək məhsuldar texnologiyasına əsaslanan hidromonik üsulla kənd təsərrüfatı məhsullarının yetişdi-

riməsindən, sudaçılıq, quşçuluq, dəniz balıqçılığı sahələrindən gedir.

Küveyt neft və neft məhsullarının əsas ixracatçısıdır. Dünya bazarına həmçinin gübrə və xərçəng də ixrac edilir. Əsas ixrac tərəfdaşları Yaponiya, ABŞ, Sinqapur və Hollandiyadır. Öz növbəsində Küveyt ərzaq, tikinti materialları, maşın və hazır geyim idxal edir. Əsas idxal tərəfdaşları ABŞ, Yaponiya, Böyük Britaniya və Almaniyadır. Xarici ticarət sabit müsbət saldoya malikdir.

Böyük neft ehtiyatlarının uğurlu istismarı sayəsində Küveytin əlavə kapitalı var və bu kapitaldan həm xarici investisiyalar, həm də ölkə daxilində rabitə, yol şəbəkələri, inşaat mühəndisliyi və sosial təminat sahələrinin inkişafına dair çoxsaylı layihələrin həyata keçirilməsi üçün istifadə olunur.

Azərbaycan və Küveyt xalqları arasında əlaqələr tarixin dərinliklərinə gedib çıxır. Azərbaycan-Küveyt dostluğu tarixi və mədəni köklərə söykənir. Bu əlaqələrin bünövrəsi Ərəb xilafəti dövründə qoyulmuş və sonrakı əsrlərdə formalaşmışdır. Küveyt və Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əldə etdikdən sonra onların arasında qarşılıqlı münasibətlər keyfiyyətcə yeni prinsiplər əsasında formalaşmağa başladı.

İki ölkə arasında diplomatik münasibətlər 1994-cü il oktyabrın 10-da qurulub. Küveyt Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini hər zaman dəstəkləyib. Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, iki ölkə arasında iqtisadi, siyasi, mədəni sahələrdə əlaqələr yüksək səviyyədədir.

Hazırda Küveyt Dövləti və Azərbaycan Respublikası arasında siyasi, iqtisadi, mədəni və digər sahələrdə münasibətlər yüksələn xətlə inkişaf etməkdədir. Küveyt Dövləti Qarabağ münaqişəsi dövründə hər zaman ölkəmizin yanında olmuş, onun mövqeyini dəstəkləmişdir. İşğaldan azad edilmiş Azərbaycan ərazilərində tikinti-bərpa işlərinə Küveyt tərəfi də öz töhfələrini verir. Küveyt Dövlətinin Azərbaycanda fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri, təcrübəli diplomat, xalqımıza və dövlətimizə böyük saygı bəsləyən Abdullah Mohamed Abdullah Almauid ikitərəfli əlaqələrin inkişafını müsbət qiymətləndirib.

Küveyt tərəfi Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə təsis olunmuş Qoşulmama Hərəkatının fəaliyyətində də yaxından iştirak edir. İki ölkə arasında beynəlxalq arenada bir çox məsələdə, o cümlədən müxtəlif beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində namizədliklərin qarşılıqlı dəstəklənməsi barədə sıx əməkdaşlıq və əlaqələndirmə mövcuddur.

Hazırda hər iki ölkənin parlamentlərində dostluq qrupları fəaliyyət göstərir və müxtəlif parlament təsisatlarında onlar arasında davamlı əlaqə mövcuddur. Bu günə qədər tərəflər arasında müxtəlif qarşılıqlı səfərlər həyata keçirilib.

Həmçinin iki ölkə arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsində Hökumətlərarası Birgə Komissiyanın fəaliyyəti əlverişli mexanizm hesab olunur. Bu komissiyanın artıq iki iclası keçirilib. Üçüncü iclasın isə bu ilin apreldə Küveytdə keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Azərbaycan və Küveyt arasında həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli əməkdaşlıq əlaqələri mövcuddur. Beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində də münasibətlər uğurla davam etdirilir. İki ölkə arasında diplomatik münasibətlər qurulandan bəri mədəni sahədə müxtəlif tədbirlər də həyata keçirilmişdir. Küveytdə Azərbaycan mədəniyyəti günlərinin qeyd olunması münasibətlərin inkişafına müsbət təsir göstərmişdir.

Digər tərəfdən, Küveytdə yaşayan Azərbaycan icmasının fəaliyyətini də qeyd etmək yerinə düşər. Onun üzvləri ötən ilin martında Novruz bayramına həsr olunmuş tədbir keçirib. "Vətənsəvər" Azərbaycan-Küveyt Mədəniyyət və Dostluq Cəmiyyətinin təşkilatçılığı ilə baş tutan bayram şənliyində soydaşlarımız, Türkiyə və Küveyt vətəndaşları iştirak ediblər.

İki ölkə arasında turizm sahəsində əlaqələrin inkişafı da ürəkəandır. 2023-cü ildə Azərbaycana gələn küveytli turistlərin sayı 30 min nəfərə yaxın olub. Müqayisə üçün deyək ki, 2022-ci il ərzində Küveytdən ölkəmizə səfər edən turistlərin sayı 22 min nəfərdən çox olmuşdur. Bu artımda iki ölkə arasında müntəzəm birbaşa aviareyslərin həyata keçirilməsi də böyük rol oynadı.

Böyük əminliklə qeyd edə bilərik ki, Azərbaycanın xarici siyasətində özünəməxsus yer tutan Küveyt ilə həyatın müxtəlif sahələrində əlaqələrin inkişafı hər iki xalqın rifahının yüksəldilməsi ilə yanaşı, bu ölkələrin iqtisadi cəhətdən çiçəklənməsinə də müsbət təsir yaradır. Hazırda Azərbaycan özünün iqtisadi yüksəlişində dost ölkələrlə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığa ciddi önəm verir. Belə ölkələrdən biri ərəb-müsəlman dünyasında Azərbaycanın mühüm tərəfdaşlarından olan Küveyt Dövlətidir.

*Atamoğlan MƏMMƏDLİ,
BDU-nun dosenti*